

В. Куриляк, докторант

Тернопільського національного економічного університету

ЦИВІЛІЗАЦІЙНО-КУЛЬТУРНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВО-БАНКІВСЬКОГО РИНКУ

Процеси на світовому фінансово-банківському ринку за своєю суттю розвиваються за подібними сценаріями переважно незалежно від рівня економічного розвитку держави. Проте їх *швидкість* у розвинутих країнах є значно вищою порівняно з країнами з ринками, що формуються. Крім того, вони характеризуються вищими показниками *прискорення* через кращу забезпеченість сучасними інформаційно-комунікаційними ресурсами та розвиненість інтернет-банкінгу. Їх вивчення є важливим для України з таких причин. По-перше, досвід, що накопичується розвинутими країнами в управлінні ринковими змінами, доцільно трансформувати для використання на національному рівні. По-друге, в умовах розширення інтегрованості країни у світовий економічний простір українським підприємствам і уряду доводиться “грати” за кордоном за міжнародними правилами. Надзвичайно важливо своєчасно виявляти світові тенденції в існуванні довіри до дій гравців ринку (насамперед великих, від яких залежить стан всієї світової чи регіональної економіки) та приймати заходи, що упереджують негативний вплив на національну економіку або сприяють використанню сприятливих тенденцій для розвитку національної економіки.

Довіра у міжнародних економічних відносинах тривалий час підтримувалась на основі дотримання принципів Вашингтонського консенсусу, основою яких стала певна гармонізація відносин між Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та Міністерством казначейства Сполучених Штатів. Вашингтонський консенсус містив у собі набір десяти рекомендацій у сфері фіскальної дисципліни, державних видатків з охорони здоров'я, податкової та валютної політик, лібералізації фінансових ринків і зовнішньої торгівлі, ПІІ, приватизації, регулювання економіки та захисту прав власності. Враховуючи нинішній стан світової економіки, він вже не є ефективним засобом, тому що не враховує тенденції, пов'язані зі створенням нових ринкових інституцій. Безумовно, в реальних економічних відносинах неможливо підтримувати основоположні принципи Вашингтонського консенсусу, тому що вони не спираються на міцні інституції.

Новітньою тенденцією розвитку економічної думки є зміна цивілізаційно-інтелектуального зрізу. Пошук рішень відбувається в напрямку розширення інструментів стимулювання соціально-економічного зростання з акцентами на скорочення бідності, посилення уваги до науки і освіти. На противагу забезпеченню вигідних позицій у системі економічних відносин фінансово-банківським установам і топ-менеджерам великих корпорацій, що створювалось дотриманням принципів Вашингтонського консенсусу, *нині ставиться завдання досягнення справедливого зростання в інтересах всього*

населення. При цьому мають дотримуватися умови щодо збереження як політичної, так і економічної незалежності.

Новітні виклики до формування відносин у системі міжнародної економіки певною мірою знайшли відображення у “Декларації тисячоліття ООН”, якою визначено як головне завдання сьогодення перетворення глобалізації у позитивний фактор для всіх народів світу. Натомість глобальні виклики великою мірою притаманні новій китайській моделі, яка у травневій 2004 р. доповіді Лондонського центру міжнародної політики отримала назву “Пекінського консенсусу”. Захід не міг не помітити, що в китайському варіанті реформ успішно долаються різного роду догматичні побудови, зокрема неолібералізм, і головне – до нього зростає довіра реформаторів у багатьох країнах. До того ж включення країни у глобалізаційні процеси не загрожує самостійності і не формує новий колоніалізм. Зрештою, “Пекінський консенсус” дає підстави для включення його фундаментальних положень до основ створення справедливого і раціонального нового міжнародного політичного та економічного порядку.

Певна застарілість і обмеженість принципів Вашингтонського консенсусу проявилася під час світової економічної кризи. Вона показала, що глобальна цивілізація потребує формування нового світового економічного порядку, заснованого на довірі один до одного всіх учасників ринку. Типовими можна вважати події навколо англійського банку “Northern Rock”, що розпочалися 13 вересня 2007 року після звернення його до Центрального банку Великої Британії із заявою про надзвичайне фінансування. Це було великою несподіванкою, тому що за останні 100 років у таких складних ситуаціях не опинявся жоден англійський банк. Відразу потекли інформаційні потоки через мережу Інтернет до вкладників, а вони, у свою чергу, в режимі on-line отримали доступ до своїх вкладів і почали їх спустошувати. Невдахи, кому не поталанило вночі розпорядитися своїми коштами на банківському рахунку, ранком були вже біля офісів “Northern Rock”. Як наслідок, все зруйнувалося. У цей час вартість акцій банку “Northern Rock” впала більше як втричі. Близькі до цього сценарії виникали на валютно-фінансовому ринку України у 2008 році.

У розвитку відносин учасників валютно-фінансового ринку важливу роль відіграє довіра в аспекті міжбанківського співробітництва. Вона проявляється в тенденціях динаміки ставок “евгеро” (еврепо – для банків, що мають забезпечення) і “euribor” (еврибор – ставки для грошей, що можна взяти без забезпечення). За умов стабільності ринкової ситуації, відсутності кризових явищ різниця між ними не буває суттєвою. Це є свідченням того, що між банківськими установами існує “мир і злагода”, вони не мають сумнівів щодо дотримання норм, які покладені в основу розрахунків один з другим. Однак якщо співвідношення між ставками евгеро і euribor різко змінюється, то різниця між ними зростає і є тим більшою, чим менше довіри між банками.

Зростання ролі довіри у забезпеченні стабільного функціонування світового і національного ринків потребує системної розробки відповідної

ринкової інфраструктури. Певним орієнтиром при виконанні такого завдання може бути Федеральна корпорація страхування депозитів – ФКСД. Основне завдання її полягає у збереженні та підтримці громадської довіри до фінансової системи США шляхом гарантування депозитів у банках та ощадних установах. До речі, на неї покладено навіть зобов'язання з виплати гарантованих депозитів всім вкладникам збанкрутілих банків (у США вона становить в умовах кризи 250 тис. доларів, а в інші періоди – 100 тис. доларів).

Світова фінансова криза спонукала пошук нових організаційних форм розвитку ринкової інфраструктури, що створювали б атмосферу довіри і спокою для ведення бізнесу та здійснення інвестицій. Привертають увагу пропозиції Великої Британії щодо гарантування “токсичних відходів – *toxic assets*” – фінансового сміттевого кошика, що має бути профінансовано платниками податків. В Італії та Німеччині обговорюється ідея створення “поганого банку – *bad bank*” – державного фінансового інституту по скуповуванню і акумулюванню проблемних кредитів приватних банків.

Само собою зрозуміло, що така установа буде зацікавлена у проведенні глибоких моніторингів стану ринків та його учасників, попередження вкладників про ступінь ризиків, обмеження впливу криз і банкрутств на економіку і фінансову систему, реалізації депозитів і кредитів іншим банкам та здійснення функцій, що забезпечують стабільність на ринку і, як наслідок, довіру до ринкових інститутів. Крім того, управління активами установ, що опинилися перед загрозою банкрутства або збанкрутували, може сприяти підтриманню довіри, якщо не до конкретного підприємства, то до фінансової системи країни в цілому. Зрештою, створення ринкової інфраструктури “швидкої допомоги” може поступово перерости у розгалужений і надійний механізм гарантій.

Куриляк, В. Цивілізаційно-культурні тенденції функціонування світового фінансово-банківського ринку [Текст] / В. Куриляк // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.) : у 2-х т. – Суми : УАБС НБУ, 2010. - Т. 2. - С. 97-99.